

Agnieszka Goluch

Rodzinne uwarunkowania powstawania nieprzystosowania społecznego wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Puławach

---

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (22-23), 212-221

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Agnieszka Goluch

Rodzinne uwarunkowania powstawania nieprzystosowania społecznego wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Puławach

Środowiskowe uwarunkowania popełniania czynów zabronionych prawem przez podopiecznych Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Puławach

Pierwszym i podstawowym środowiskiem społecznym, w którym następuje rozwój osobowości i proces socjalizacji dziecka jest rodzina.¹

W aspekcie środowiska wychowawczego pojmowana jest ona jako szeroko rozumiane środowisko życia dziecka, w którym zachodzą zarówno oddziaływania wychowawcze zamierzone, jak też wpływy samorzutne. Oddziaływania te o określonym natężeniu i sile wpływu na dziecko tworzą środowisko wychowawcze rodziny.²

Rodzina jak każde środowisko wychowawcze dziecka spełnia ściśle określone funkcje, do których najczęściej zalicza się zaspokajanie podstawowych potrzeb członków rodziny, przede wszystkim emocjonalnych, bezpieczeństwa, równowagi psychicznej, a także materialnych, socjalizacyjnych, utrzymanie ciągłości biologicznej i kulturowej.³

W sytuacji, kiedy rodzina nie spełnia należycie swoich funkcji, nie zaspokaja potrzeb swoich członków, pojawia się problem dysfunkcyjności rodziny. Jeżeli występuje ona w zakresie pełnienia funkcji socjalizacyjnej, wówczas może dojść do powstawania u dzieci i młodzieży różnych typów zaburzeń zachowania zwią-

---

¹ Z. Tyszka, *Rodzina w świetle współczesnym* [W:] Rodzina polska u schyłku XXI wieku. Red. H. Cudak, WSP im. Kochanowskiego, Łowicz 1997.

² J. Izdebska, *Dziecko w rodzinie u progu XXI wieku. Niepokoje i nadzieje*, Wyd. Trans Humana, Białystok 2000, s. 15.

³ ibidem, s. 20.

zanych ze środowiskiem rodzinnym. Osłabienie funkcji socjalizującej lub jej dysfunkcjonalność może generować dewiacje w zachowaniu dzieci i młodzieży, które polegają na nierespektowaniu wzorów zachowań, norm i wartości przyjętych w danym społeczeństwie. Spowodować to może ukształtowanie jednostki egocentrycznej i egoistycznej, społecznie i kulturowo biernej, czyli aspołecznej, a nawet antyspołecznej.⁴

W literaturze przedmiotu istnieje technika opracowana przez prof. L. Pytkę: Skala Nieprzystosowania Społecznego, która bada 6 sfer nieprzystosowania społecznego, w tym również rodzinnego. W jego aspekcie mierzy nieprzystosowanie jednostki do wymogów życia rodzinnego, tzn. jej reakcje na wymagania i oczekiwania ze strony rodziców i środowiska rodzinnego. L. Pytka w Skali Nieprzystosowania Społecznego dokonał operacjonalizacji wskaźników (symptomów) nieprzystosowania społecznego. Pojęcie to definiuje trójplaszczynowo: w sferze behawioralnej, psychologicznej i etiologicznej. W ujęciu behawioralnym na **nieprzystosowanie społeczne** wskazują te zachowania jednostki, które są nieadekwatnymi, powtarzającymi się uporczywie reakcjami na wymogi i nakazy zawarte w przypisanych jej rolach społecznych. Jest to łamanie nakazów, norm i zasad społecznych (prawnych, moralnych i obyczajowych).⁵

Prostymi czynnikami współwystępującymi z zachowaniami, świadczącymi o nieprzystosowaniu społecznym jednostki są:

- niekorzystne warunki socjalno-ekonomiczne rodziny (tzw. kultura biedy),
- zaburzona struktura rodziny (sieroctwo naturalne lub społeczne, rozbita rodzina),
- alkoholizm, prostytucja, pielęgnowanie wzorów przestępczego zachowania w rodzinie,
- łatwość kontaktu (dostępność) z wzorami zachowania przestępczego i podkulturowego stylu życia, np. ze względu na styczność przestrzenną z grupami podkulturowymi,
- brak sukcesów szkolnych, trudności w nauce szkolnej i w karierze zawodowej,
- społeczna blokada aspiracji oraz niedostępność do środków ich realizacji,
- zaburzona struktura osobowości (osobowość patologiczna),
- stygmatyzujące oddziaływanie instytucji wykrywania i „reedukacji” zachowań dewiantywnych (np. sądów, policji, szpitali psychiatrycznych, zakładów poprawczych, karnych itp.),
- zaburzenia psychosomatyczne (czyli występowanie tzw. objawów neuropsichiatrycznych).⁶

⁴ M. Ziemska, *Rodzina a osobowość*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1975, s. 149.

⁵ L. Pytka, *Pedagogika resocjalizacyjna. Wybrane zagadnienia teoretyczne i diagnostyczne*, Wyd. Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2000, s. 376-377.

⁶ L. Pytka, T. Zacharuk, *Zaburzenia przystosowania społecznego dzieci i młodzieży. Aspekty diagnostyczne i terapeutyczne*, Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna, Siedlce 1995.

Porównując poszczególne symptomy nieprzystosowania rodzinnego (zawartego w I części Skali Nieprzystosowania Społecznego) z przeprowadzonymi przeze mnie badaniami, dotyczącymi rodzinnych uwarunkowań powstawania wśród nieletnich Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Puławach nieprzystosowania społecznego, implikującego popełnianie czynów karalnych, można stwierdzić, że poniżej przedstawione badania są uzupełnieniem przeprowadzonych dotychczas badań w zakresie tej problematyki. Warto wspomnieć, iż ową problematyką zajmowali się m. in. bracia Glueck'owie (1950), którzy na podstawie badań 500 nieletnich przestępców stwierdzili, że najbardziej negatywnymi czynnikami, występującymi w środowisku rodzinnym badanych były:

- a) niewłaściwa postawa wychowawcza ojca (zbytnia pobłażliwość lub rygoryzm);
- b) brak opieki i kontroli ze strony matki;
- c) wrogi lub obojętny stosunek uczuciowy jednego z rodziców do dziecka;
- d) brak harmonijnego współżycia rodzinnego.⁷

Wśród polskich uczonych analogiczne badania prowadzili M. Żebrowska (1949), P. Kryczka (1962), H. Namowicz (1968), P. Zakrzewski (1957), K. Pospiszyl (1973). Badania te potwierdziły wyniki opracowań omówionych wyżej. Stwierdzono, że w większości przypadków u badanych nieletnich występowały złe (ze względu na negatywne czynniki wychowawcze) środowiska domowe. Najbardziej było to widoczne u wielokrotnych recydywistów.⁸

Zagadnienia metodologiczne

Celem badań jest próba zdiagnozowania wpływu niekorzystnych czynników socjokulturowych i wychowawczych rodziny, w tym także dysfunkcyjnych na powstawanie nieprzystosowania społecznego wśród wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Puławach.

Zdiagnozowanie niekorzystnych czynników rodzinnych mogących generować zjawisko nieprzystosowania społecznego u wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego wymaga odpowiedzi na szereg pytań:

- Czy trudna/niekorzystna sytuacja społeczno - materialna rodzin osób badanych może mieć wpływ na pojawienie się problemu nieprzystosowania społecznego badanych?
- Czy niewłaściwe metody wychowawcze, stosowane przez rodziców oraz liberalny lub autokratyczny styl wychowawczy może generować nieprzystosowanie społeczne badanych nieletnich?
- Czy dysfunkcyjność rodzin przejawiająca się w nadużywaniu alkoholu, kłót-

⁷ E. Żabczyńska, *Przestępczość dzieci a szkoła i dom*, WSiP, Warszawa 1974, s. 50.

⁸ *ibidem*, s. 50-51.

niach, konfliktach, pobiciach i bójkach miała wpływ na powstawanie nieprzystosowania społecznego nieletnich?

Aby uzyskać odpowiedzi na te pytania przeprowadziłam badania w dwóch grupach: podstawowej i porównawczej. Pierwszą grupę stanowiło 30 losowo wybranych nieletnich - wychowanków w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Puławach, będących w przedziale wiekowym 15-17 lat, przy czym 8 z nich tj. 26,5% miało 15 lat, również 8 miało 16 lat i prawie połowa tj. 47% - 14 chłopców było w wieku 17 lat. Grupa porównawcza składała się również z 30 chłopców, mających 16-17 lat, w tym ponad połowa, tj. 66,5% była w wieku 17 lat i 33,5% w wieku 16 lat, uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej przy ul. Narutowicza 39 w Lublinie.

Duża rozpiętość wiekowa w grupie badawczej uwarunkowana jest kryteriami przyjmowania podopiecznych do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego, m. in. jednym z kryteriów pobytu wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego jest wiek od 13 do 18 lat. Natomiast w grupie porównawczej wiek 16-17 lat spowodowany jest tym, że badane osoby kończą 17 lat w różnych miesiącach w roku, przy czym 3 siedemnastolatków powtarza po raz drugi klasę I Zasadniczej Szkoły Zawodowej.

Analizując wykształcenie osób badanych, zauważyć można, że wszyscy chłopcy będący w grupie porównawczej - uczniowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej, kształcą się w kierunku gastronomicznym, w zawodzie kucharz-kelner. Nieco inaczej kierunek kształcenia przebiega w grupie badawczej, bowiem 26,5% badanych (8 osób) posiada nieukończone wykształcenie podstawowe, 23,5% (7 osób) kształci się w zawodzie - elektromechanik, 20% (6 osób) w zawodzie murarzynkarz, również 20% w zawodzie stolarz oraz 3 osoby (10%) w zawodzie ślusarzemechanik.

Badania w grupie podstawowej przeprowadzone były w kwietniu 2002r., zaś w grupie porównawczej w styczniu 2003r. W badaniach tych posłużyłam się metodą sondażu diagnostycznego,⁹ natomiast narzędziem do ich realizacji stanowił opracowany przeze mnie kwestionariusz ankiety, dotyczący losów życiowych nieletnich umieszczonych w placówce resocjalizacyjnej za popełnienie czynów zabronionych prawem. Kwestionariusz składa się z pięciu części: I część dotyczy danych osobowych respondentów; II część zawiera pytania dotyczące okresu dzieciństwa i dorastania; III część dotyczy przebiegu nauki szkolnej osób badanych; w IV części zawarte są pytania odnoszące się do przynależności osób badanych do grupy rówieśniczej; V część zawiera pytania dotyczące popełniania czynów zabronionych prawem przez badanych nieletnich.

---

⁹ T. Piłch, *Zasady badań pedagogicznych*, Wyd. ŻAK, Warszawa 1995, s. 50-51

W przypadku grupy porównawczej zastosowałam to samo narzędzie, przy czym wyeliminowałam V część kwestionariusza ze względu na to, że uczniowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej nie popełnili czynów karalnych.

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Puławach powstał w 1962 r. Prowadzi działalność opiekuńczą, resocjalizacyjną i dydaktyczną dla chłopców w wieku 13-18 lat skierowanych przez Sąd Rodzinny, Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie lub na prośbę rodziców. Przy placówce istnieje internat, który może przyjąć 87 chłopców, przydzielanych do 7 grup wychowawczych. Przy Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Puławach funkcjonują takie szkoły jak: szkoła podstawowa (klasy starsze), gimnazjum uzawodowione oraz szkoła zasadnicza o kierunkach: ślusarz-mechanik, elektromechanik i murarz.

Nadzór nad placówką w zakresie spraw administracyjno - finansowych sprawuje Starosta Powiatu Puławskiego przy pomocy Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach.

Analiza wyników badań własnych

Z analizy wyników badań własnych można wnioskować, że 28 nieletnich (93,5%) nie popełniających czynów karalnych pochodzi z rodzin pełnych, natomiast 2 osoby tj. 6,5% badanych wywodzi się z rodzin niepełnych. Osoby te są wychowywane przez matki. Przyczyną rozpadu rodziny w przypadku tych osób była śmierć ojca.

W grupie nieletnich popełniających czyny zabronione prawem, w przeciwieństwie do badanych nieletnich nie popełniających tych czynów, więcej jest osób wywodzących się z rodzin niepełnych i zrekonstruowanych. Świadczą o tym dane procentowe. Ponad połowa osób badanych w tej grupie tj. 60% wychowała się w rodzinach pełnych, 26,5% badanych (8 osób) pochodzi z rodzin niepełnych, z których 4 osoby wychowywane były przez matki, zaś pozostałe 4 osoby nie udzieliły mi odpowiedzi na pytanie dotyczące osoby, przez którą były wychowywane.

Brak ojca w rodzinie niewątpliwie wiąże się z trudną sytuacją bytową, a także opiekuńczo-wychowawczą, poza tym jest czynnikiem stwarzającym duże prawdopodobieństwo powstawania przejawów społecznego nieprzystosowania, które w konsekwencji może doprowadzić do wykolejenia młodzieży. Analizując dalej strukturę rodzin podopiecznych Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego, zauważyć można, że 13,5% badanych (4 osoby) pochodzi z rodzin zrekonstruowanych, z których 3 osoby, stanowiące 10% badanych, wychowywane były przez matkę i ojczyma, zaś jedna osoba (3,5%) - przez ojca i macochę.

Przyczyny prowadzące do rozpadu rodziny w tej grupie były dwojakiego rodzaju: po pierwsze śmierć jednego z rodziców w przypadku 75% badanych, po drugie rozwód - w sytuacji 25% osób badanych.

Biorąc pod uwagę status materialny rodziny, z badań wynika, że wśród nieletnich

stanowiących grupę badawczą 86,5% badanych tj. 26 osób określa swoją rodzinę jako średnio zamożną, 10% (3 osoby) - jako zamożną, jedna osoba - jako najbiedniejszą w okolicy.

Analizując środki finansowe będące podstawą utrzymania rodziny osób badanych, wnioskować możemy, że w przeważającej części badanych podstawą utrzymania rodziny jest praca zawodowa obojga rodziców: w grupie podstawowej w przypadku 17 osób (56,5%) i w grupie porównawczej w przypadku 21 osób (70%).

Wśród 23,5% podopiecznych Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Puławach (7 osób) i 20% uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej (6 osób) głównym źródłem utrzymania rodziny była praca jednego z rodziców. Natomiast rodziny dwóch osób (6,5%) w grupie podstawowej utrzymują się z dochodów uzyskiwanych z gospodarstwa rolnego, zaś w grupie porównawczej tylko jedna rodzina (3,5%). W przypadku 4 nieletnich (13,5%) popełniających czyny zabronione prawem, głównym źródłem dochodu rodziny jest pomoc otrzymywana z opieki społecznej. Wśród nieletnich nie popełniających tych czynów liczba ta jest o połowę mniejsza i stanowi 6,5%.

W procesie wychowania rodzinnego istotne są metody wychowawcze, które rodzice stosują wobec dzieci. Niewątpliwie wpływają one na wyniki tego procesu. Nieadekwatne i niekonsekwentne stosowanie metod wychowawczych wobec dzieci może przyczynić się do powstania nieprzystosowania społecznego. Jak wiemy istnieje wiele metod wychowawczych. W swojej pracy badawczej skupiłam się na 2 formach: nagrodach i karach. Z badań moich wynika, iż nagrodami, jakie rodzice stosowali wobec nieletnich popełniających czyny zabronione prawem najczęściej były:

- a) nagrody pieniężne w przypadku 2 osób (6,5%);
- b) słodycze - w przypadku 3 osób (10%);
- c) podniesienie kieszonkowego - w przypadku 2 osób (6,5%);
- d) wycieczki - w przypadku 2 osób (6,5%);
- e) wyjście do kina - w przypadku 1 osoby (3,5%).

Niepokojącym jest fakt, że w przypadku 40% tj. 12 osób badanych w tej grupie - rodzice nie stosowali żadnych nagród.

Natomiast w grupie nieletnich nie popełniających czynów zabronionych prawem najczęściej stosowanymi przez nich nagrodami były:

- a) na pierwszym miejscu podobnie jak w grupie podstawowej, u ponad połowy badanych tj. 57% (17 osób)- nagrody pieniężne;
- b) słodycze - w przypadku 5 osób tj. 16,5%;
- c) inne nagrody: pochwała, kupno czegoś, wyjazd i słodycze - w przypadku 3 osób tj. 20%.

Wobec 16,5% badanych w tej grupie (5 osób) rodzice nie stosowali żadnych nagród.

Analizując formy kar stosowanych przez rodziców wobec podopiecznych Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego sytuacja przedstawia się następująco:

Wobec 17 osób tj. 57% rodzice nie stosowali żadnych kar.

W przypadku 8 osób stanowiących 27% były to kary zakazu wychodzenia z domu. Wobec 2 osób (6,5%) rodzice stosowali kary fizyczne (bicie), w przypadku również 2 osób (6,5%) była to kara zakazu oglądania telewizji, wobec 1 osoby (3,5%) karą jaką stosowali rodzice był krzyk. W grupie tej 11 osób (36,5%) uważało, że kary jakie stosowali wobec nich rodzice wymierzone były sprawiedliwie. 3 osoby (10%) zaś twierdziły, że kary wobec nich stosowane, wymierzone były w sposób niesprawiedliwy, zależnie od humoru lub upojenia alkoholowego rodziców.

W grupie uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej formy kar stosowanych wobec nich przez rodziców przedstawiały się w następujący sposób: wobec 7 osób (23,5%) rodzice nie stosowali żadnych kar. W przypadku 6 osób (20%) karą był zakaz oglądania telewizji. Również w przypadku 6 osób - była kara zakazu włączania i korzystania z komputera. Wobec 5 osób (16,5%) stosowany był zakaz wyjścia z domu w połączeniu z zakazem oglądania telewizji. Wobec 2 osób (6,5%) stosowane były kary cielesne (bicie), natomiast pracą dodatkową w domu karane były również 2 osoby (6,5%).

Ponad połowa badanych (73%) czyli 22 osoby uważa, że kary te wymierzone były sprawiedliwie, dla 3 osób (10%) były to kary niesprawiedliwie wymierzone w zależności od humoru rodziców. Około 17% tj. 5 osób w tej grupie nie wypowiedziało się na temat sprawiedliwości wymierzanych kar.

Kolejnym zagadnieniem, któremu w swoich badaniach poświęciłam wiele uwagi był problem alkoholowy występujący w rodzinach osób badanych i jego wpływ na kształtowanie się osobowości dziecka, na przebieg jego procesu socjalizacji, a także funkcjonowanie poszczególnych osób w rodzinie.

Na pytanie, czy w twoim rodzinnym domu spożywano alkohol - 17 osób (57%) badanych nieletnich popełniających czyny zabronione prawem udzieliło odpowiedzi, że czasami tzn. w związku z różnymi uroczystościami. 5 osób (16,5%) także w tej grupie odpowiedziało, że bardzo często, tzn. prawie codziennie, zaś w przypadku 2 osób (6,5%) alkohol w rodzinie spożywano często tzn. przynajmniej kilka razy w miesiącu.

Dane dotyczące częstotliwości spożywania alkoholu w rodzinach nieletnich nie popełniających czynów zabronionych prawem znacznie odbiegają od wyników uzyskanych w grupie podstawowej.

W rodzinie jednego ucznia Zasadniczej Szkoły Zawodowej (3,5%) alkohol spożywa się bardzo często. W rodzinie 3 uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej alkohol spożywany jest kilka razy w miesiącu, natomiast w rodzinach 23 uczniów

(76,5% badanych) alkohol spożywany jest okazjnie tj. w związku z różnymi uroczystościami.

Zadowolający jest fakt, że 6 osób (20%) z grupy podstawowej i 3 osoby (10%) z grupy porównawczej deklaruje, że w ich rodzinach alkoholu nie pije się wcale.

Z uwagi na to, że w przypadkach rodzin wielu nieletnich zarówno w grupie podstawowej jak i w porównawczej, częściej lub rzadziej spożywa się alkohol, postanowiłam sprawdzić, czy zdarzyło się, że w okresie dzieciństwa ktoś z osób badanych namawiany był przez rodziców do picia alkoholu lub brania innych środków odurzających. Na podstawie analizy wnioskuję, że w grupie porównawczej nie było osób, które doświadczyłyby takiej sytuacji. W przypadku 3 nieletnich popełniających czyny zabronione prawem (10%) zdarzały się sytuacje, w których byli oni namawiani przez swoich rodziców do picia alkoholu.

W dalszej kolejności interesowało mnie to, czy były sytuacje, w których osoby badane częstowano alkoholem w rodzinie i w jakim wówczas były wieku.

W grupie podstawowej wyniki przedstawiają się następująco: 4 osoby w wieku 13 lat (13,5%), 4 osoby w wieku 14 lat, 2 osoby w wieku 15 lat (6,5%), 2 osoby w wieku 16 lat.

W grupie porównawczej 2 osoby w wieku 10 lat, 3 w wieku 12 lat, 2 w wieku 14 lat, 4 w wieku 15 lat, 2 w wieku 16 lat i 2 w wieku 17 lat doświadczyły sytuacji, w której zostały poczęstowane w domu alkoholem.

Podsumowując opisywane zagadnienie można stwierdzić, że rozpiętość wiekowa nieletnich nie popełniających czynów zabronionych prawem, będących w sytuacji, w której zostali poczęstowani alkoholem jest zdecydowanie szersza niż w grupie podstawowej. Rzucający się w oczy, a zarazem niepokojący w tej grupie jest niski wiek doświadczenia takiej sytuacji.

W grupie uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej 3 osoby tj. 10% badanych nie doświadczyło w ogóle takiej sytuacji, mniej niż połowa (40% badanych) nie udzieliła mi informacji dotyczących tego zagadnienia.

Wyniki dotyczące nadużywania alkoholu w rodzinach osób badanych są niepokojące, bowiem w przypadku prawie połowy rodzin (43,5%) badanych nieletnich popełniających czyny karalne, istnieją w rodzinie osoby nadużywające alkohol. W przypadku 10 nieletnich są to ojcowie (33,3%), jednego nieletniego to oboje rodzice (3,3%), jednego nieletniego to dziadek i również jeden to babcia. W przypadku ponad połowy badanych (56,6%) nie było takich osób.

Natomiast w grupie porównawczej 9 nieletnich (30% badanych) przyznało się, że w ich rodzinach są osoby nadużywające alkoholu, w tym 5 ojców (16,5%).

W związku z nadużywaniem alkoholu przez członka rodziny w grupie osób badanych zdarzały się różne, charakterystyczne dla rodzin alkoholowych sytuacje, które obrazuje poniższa tabela.

Tabela 1. Rodzaje sytuacji zdarzających się w rodzinach osób badanych, w których są osoby nadużywające alkoholu

RODZAJE SYTUACJI	GRUPA PODSTAWOWA						GRUPA PORÓWNAWCZA					
	Często		Czasem		Wcale		Często		Czasem		wcale	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Nocne libacje alkoholowe	1	3,5	11	36,6	13	43,3	X	X	5	16,6	25	83,3
Awantury	1	3,5	13	43,3	11	36,6	2	6,5	3	10	25	83,3
Rękoczynny, pomiędzy dorosłymi	X	X	10	33,3	15	50	X	X	3	10	27	90
Pobicia dzieci	X	X	8	26,6	17	56,6	X	X	X	X	30	100
Uciezki z domu przed pijanym agresorem	X	X	7	23,3	18	60	1	3,5	2	6,5	27	90
Sprzedawanie na alkohol rzeczy wyniesionych z domu	1	3,5	3	10	22	73,3	X	X	1	3,5	29	96,6

Źródło: wyniki analiz badań własnych

Interpretując powyższe dane można zauważyć, że tylko w przypadku jednego nieletniego (3,5%) dopuszczającego się popełniania czynów karalnych często występowały w domu nocne libacje alkoholowe, awantury i sprzedawanie z domu rzeczy w celu uzyskania pieniędzy na alkohol. W grupie tej 8 nieletnich (26,5%) było bitych. W rodzinach 11 podopiecznych Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego (36,6%) i 5 uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej (16,6%) odbywały się czasem nocne libacje alkoholowe. W przypadku 3 uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej (10%) również czasem miały miejsce awantury i rękoczyny pomiędzy rodzicami.

Natomiast w grupie podstawowej blisko połowa badanych (43,3%) doświadczała awantur w rodzinie i w przypadku 10 osób (33,5%) w domu dochodziło do rękoczynów pomiędzy dorosłymi. W grupie tej było 3 razy więcej niż w grupie porównawczej osób, które musiały uciekać z domu przed pijanym agresorem.

Podsumowując zagadnienie znaczenia środowiska rodzinnego w procesie powstawania nieprzystosowania społecznego nieletnich stwierdzić można, że zajmuje ono jedno z pierwszych miejsc jako czynnik prowadzący do antysocjalnych zachowań dzieci i młodzieży.

Analizując środowisko rodzinne od strony społeczno-materiałnej zauważyć można, że głównym powodem powstania nieprzystosowania społecznego wśród badanych nieletnich jest wychowywanie się w rodzinach niepełnych lub zrekonstru-

owanych. Natomiast czynnikiem, który w najmniejszym stopniu przyczynia się do powstania problemu nieprzystosowania społecznego wśród badanych, okazał się status materialny rodzin, z których się wywodzili.

Z przeprowadzonych przeze mnie badań w sposób jednoznaczny wynika, że na dużą rolę w powstawaniu antyspołecznych zachowań wśród młodzieży wpływa stosowany w rodzinach sposób wychowania dzieci. Dane wskazują na dużą korelację pomiędzy liberalnym stylem wychowania, a powstaniem nieprzystosowania społecznego wśród nieletnich, z czym należy łączyć fakt, że ten styl wychowawczy stosowany był w ponad połowie rodzin podopiecznych MOW-u i tylko w 23,5% rodzin młodzieży nie popełniającej czynów zabronionych prawem. Co więcej, ponad 70% nieletnich z rodzin o autokratycznym stylu wychowania, uważa, iż kary jakie stosowali wobec nich rodzice były wymierzane w sposób sprawiedliwy.

Bibliografia:

- Izdebska J., *Dziecko w rodzinie u progu XXI wieku*. Niepokoje i nadzieje, Wyd. Trans Humana, Białystok 2000.
- Pilch T., *Zasady badań pedagogicznych*, Wyd. ŻAK, Warszawa 1995.
- Pytka L., *Pedagogika resocjalizacyjna. Wybrane zagadnienia teoretyczne i diagnostyczne*, Wyd. Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2000.
- Pytka L., T. Zacharuk, *Zaburzenia przystosowania społecznego dzieci i młodzieży. Aspekty diagnostyczne i terapeutyczne*, Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna, Siedlce 1995.
- Tyszka Z., *Rodzina polska u schyłku XXI wieku*, WSP im. Kochanowskiego, Łowicz 1997.
- Ziemska M., *Rodzina a osobowość*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1975.
- Żabczyńska E., *Przestępczość dzieci a szkoła i dom*, WSiP, Warszawa 1974.

Summary

The article discusses a concept of social symptoms, their manifestation scale of disturbance, and their reasons in the family environment field. It presents the results of the author's own research carried out in 2002 and 2003, in two groups: basic and comparative. The first group consists of 30 charges from the Youth Educational Centre in Puławy chosen at random. They are 15 - 17 years old. The comparative group also consists of 30 randomly selected pupils from Vocational School in Lublin. They are between 16- 17 years old. In my research, I've applied a method of sounding diagnostic, my own questionnaire. It related to vicissitudes of juveniles sentenced to Rehabilitation Institution for committing punishable offence.